

ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ТА АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

УДК 343.537

DOI <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2024-3-11-5>**Кузьменко Анастасія Сергіївна,**

аспірант

*(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)*ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-1534-0603>

ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ ШАХРАЙСТВУ У ТУРИСТИЧНІЙ СФЕРІ

У статті здійснено аналіз іноземного досвіду запобігання шахрайству у туристичній сфері. Туризм, як один із ключових напрямків розвитку національної культури та економіки, став об'єктом уваги у створенні сприятливих умов для туристичної діяльності. Крім того, з обранням курсу на демократичний розвиток та європейську інтеграцію, Україна, враховуючи різні внутрішні та зовнішні політичні чинники, активно почала розвивати туристичну діяльність як на ближніх, так і на дальніх зарубіжжях.

Встановлено, що одним із основних заходів запобігання шахрайствам у сфері туристичних послуг за кордоном є посилення кримінальної відповідальності, а також криміналізація таких дій, як «незаконна туристична діяльність» та «умисне невиконання зобов'язань перед туристами». У кримінальних кодексах іноземних країн предметами шахрайств, окрім майна або прав на майно, можуть бути послуги та угоди (Франція); дані електронних обчислювальних машин (Німеччина); незаконний прибуток (Італія); пільги (Естонія). Визначено, що шахрайство є умисним кримінальним правопорушенням та може бути вчинено з використанням переваг, які має потерпілий у ризикованих ситуаціях або важкому стані, а також шляхом обману в межах торгової діяльності осіб, які є продавцями чи менеджерами компанії, або діють від її імені (Англія).

Окреслено, що у контексті запобігання шахрайству в галузі туристичних послуг за кордоном для України особливий науковий та практичний інтерес становлять такі ключові заходи: організація постійних трансляцій у засобах медіа; інформування про зміни в законодавстві та судовій практиці; розробка спеціальних програм для запобігання шахрайству; створення асоціацій для осіб, які постраждали від шахрайства; проведення спеціальних курсів з віктимології в навчальних закладах; діяльність асоціацій туристичних агентств, що забезпечують безпечні умови ведення бізнесу в туристичній сфері; удосконалення системи правосуддя та пенітенціарної системи; обов'язкова державна реєстрація та ліцензування діяльності у сфері туристичних послуг; створення відділів захисту прав споживачів при прокуратурах, тощо.

Ключові слова: туризм, туристична сфера, кримінальне правопорушення, шахрайство, запобігання, іноземний досвід.

Постановка проблеми. У сучасних умовах у більшості іноземних країн шахрайство є комплексним кримінально-правовим інститутом, що охоплює різні його види, такі як майнове, фінансове, податкове, комп'ютерне, телемаркетингове. При цьому шахрайські методи використовуються для вчинення багатьох інших кримінальних правопорушень, які загрожують різним об'єктам кримінально-правової охорони [1]. Наразі з'являються нові форми шахрайства, зокрема у сфері вексельних відносин, підприємницької діяльності, пра-

цєвлаштування, інтернет-шахрайства, а також у туристичній галузі.

У випадках, коли наукові роботи були присвячені кримінологічній характеристиці шахрайства та методам його запобігання, дослідники зазвичай зосереджувалися на аналізі кримінально-правових норм, а питання саме іноземного досвіду запобігання шахрайству в туристичній сфері, на жаль, досліджувалося лише частково. Такий підхід виглядає недостатньо обґрунтованим, оскільки питання запобігання шахрайству повинні

розглядатися як самостійна тема, особливо коли йдеться про віктимологічні заходи в інших країнах. Вивчення міжнародного досвіду у сфері запобігання кримінальним правопорушенням у туристичній індустрії дозволяє: проаналізувати стан та особливості теоретичних і нормативних розробок у цій галузі; виділити їх позитивні аспекти; сформулювати відповідні рекомендації щодо запобігання правопорушенням за допомогою кримінального права та кримінології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто зазначити, що окремим проблемам запобігання кримінальним правопорушенням у туристичній сфері вивчали такі науковці, як: А. В. Андрушко, Л. А. Бондаренко, О. С. Височан, А. П. Закалюк, Т. О. Калюга, О. А. Клименко, І. А. Маркіна, В. М. Маховка, С. А. Мозоль, О. В. Недзвецька, І. А. Нестерова, М. В. Рібун, О. Р. Роїк, А. В. Савченко, Є. Ю. Скулиш, Л. М. Томаневич, С. І. Шепелюк, Ю. Л. Шуляк та інші.

Щодо іноземного досвіду запобігання шахрайству в туристичній сфері, то, на жаль, це питання досліджувалося лише частково.

Виклад основного матеріалу. З прийняттям Закону України «Про туризм» у 1995 році, наша країна визначила туризм як один із пріоритетних напрямків розвитку національної культури та економіки, розпочавши створення сприятливих умов для туристичної діяльності [2]. Окрім цього, з обранням курсу на демократичний розвиток та європейську інтеграцію, Україна, поряд з іншими внутрішніми та зовнішніми політичними аспектами, активно почала розвивати туристичну діяльність як на ближньому, так і на дальньому зарубіжжі. Особливо великий попит на туристичні послуги зріс з червня 2017 року, коли для українців було запроваджено безвізовий режим з країнами Європейського Союзу.

Незважаючи на декларативне визнання значущості туристичної галузі для економіки та культури України, а також запевнення про створення державою сприятливих умов для туристичної діяльності, розвиток туризму в країні завжди сприймався як другорядний. Дії влади щодо організаційно-економічної підтримки цієї сфери виявилися неефективними та безсистемними. Хоча туристична сфера пов'язана з надходженням значних фінансових інвестицій як від українців, так і від іноземних туристів, які обирають нашу країну для відпочинку, останніми роками, внаслідок епідемії COVID-19 та військових дій на нашій території, в українському туризмі спостерігаються негативні тенденції: суттєво зменшився потік іноземних туристів, знизилася надходження до бюджету від туристичних підприємств, а також збанкрутували більшість туроператорів.

На жаль, туристичний бізнес також зазнав впливу злочинності, що призвело до значних матеріальних втрат для постраждалих, підриву довіри споживачів до вітчизняного туристичного сектору та негативно до впливу на репутацію України на міжнародному туристичному ринку. Шахрайство, можна вважати «основою» злочинності в туристичному бізнесі. Згідно з міжнародним досвідом, воно зазвичай є кримінальним правопорушенням, за яке передбачена відповідальність у рамках цілого ряду юридичних норм, що складають окремий кримінально-правовий інститут. Шахраї, які діють у цій сфері, зазвичай є досвідченими психологами, здатними виявляти вразливі місця людей, щоб спонукати їх добровільно віддати свої гроші, використовуючи їхню недосвідченість, жадібність, віру в «щасливий випадок», залежність від інших тощо. Як зазначають психологи, специфіка ціннісних орієнтацій

шахраїв полягає в тому, що вони сприймають жертву як неживий об'єкт [3, с. 138–139].

Завдяки вивченню міжнародного досвіду у сфері запобігання кримінальним правопорушенням у туристичній індустрії стає можливим: проаналізувати стан та особливості теоретичних і нормативних розробок у цій галузі; виділити їх позитивні аспекти; сформулювати відповідні рекомендації щодо запобігання правопорушенням за допомогою кримінального права та кримінології.

Розробляючи досвід віктимологічної профілактики шахрайства за кордоном, І. А. Нестерова звернула увагу на кілька ключових напрямків, а саме: сприяння самозахисту громадян від різних шахрайських дій, зокрема через регулярні передачі на радіо та телебаченні в рамках циклу «Поліція радить», а також поширення інформації про зміни в законодавстві та судовій практиці; створення спеціальних програм для запобігання шахрайству та асоціацій потерпілих від корисливих посягань; проведення занять з віктимології в навчальних закладах усіх рівнів – від початкової школи до університетів, з метою формування навичок поведінки в криміногенних ситуаціях, пов'язаних із шахрайством (приклад – Англія); надання психологічної, правової та матеріальної допомоги, виплата винагород за інформацію, що має оперативно-профілактичне значення, а також вжиття заходів для покращення умов життя населення та вдосконалення системи правосуддя і пенітенціарної системи (приклад – США); охоронне попередження серед населення, створення спеціалізованих юридичних і поліцейських науково-дослідних інститутів, що займаються проблемами запобігання шахрайству, а також підвищення обізнаності жертв про можливі форми та методи шахрайства (приклад – Японія). Вважається, що більшість із цих профілактичних заходів можуть бути безпосередньо застосовані до шахрайства в сфері туристичних послуг [4, с. 117–118].

Згідно з аналізом іноземного кримінального законодавства, можна зазначити, що криміналізація різних видів шахрайства стає звичною практикою в законодавстві. Наприклад, Кримінальний кодекс (КК) Франції передбачає «комп'ютерне» шахрайство, КК Німеччини – шахрайство при капіталовкладеннях, яке пов'язане зі створенням фінансових пірамід, а також шахрайство в процесі кредитування та незаконного отримання послуг. КК Італії охоплює страхове шахрайство та шахрайство в еміграційній сфері. Пенітенціарний кодекс Естонії згадує про шахрайство при отриманні пільг та інвестиційне шахрайство. У США Федеральний КК та відповідні правила охоплюють шахрайство з використанням пошти, телемаркетингове, медичне та банківське шахрайство. КК Китаю також включає фінансове шахрайство. Враховуючи ці тенденції, можна стверджувати, що встановлення окремої відповідальності за шахрайство у сфері туристичних послуг є лише питанням часу, яке може бути зумовлене певними правовими обставинами або виникненням інших важливих юридичних фактів [5, с. 172–173].

Одночасно ми вважаємо неприйнятним для України досвід тих іноземних країн, де законодавство про кримінальну відповідальність визнає шахрайство кримінальним правопорушенням, яке може бути вчинене як з умислом, так і з необережності (наприклад, за КК Німеччини – «з легковажності»; за КК Австралії – «з необережності»). Тому ми вважаємо, що найбільш прийнятним підходом до розуміння суб'єктивної сторони шахрайства є визнання цього правопорушення таким,

що вчиняється виключно з прямим умислом; не виділяє у складі шахрайства кваліфікуючих або особливо кваліфікуючих ознак (зокрема, як у КК Польщі та Кримінальному кодексі Японії); встановлює невизначені санкції за вчинення шахрайських дій (зокрема, у КК Франції в певних нормах використовується формулювання «карається більш суворо») [6, с. 102–103].

Також варто зазначити, що в проаналізованих нами іноземних країнах закон визнає суб'єктами шахрайства: загальних суб'єктів – фізичних осіб, які досягли певного віку; спеціальних суб'єктів; а також юридичних осіб (корпорацій). Наприклад, в Нідерландах або Республіці Молдова суб'єктами шахрайства можуть бути одночасно загальні, спеціальні суб'єкти та юридичні особи. Ми вважаємо, що доцільно погодитися з думкою Т. О. Калюги, яка вважає перспективною практику визнання юридичних осіб суб'єктами кримінальної відповідальності за шахрайство (така практика існує у Франції, Великій Британії, США, Йорданії, КНР тощо). Однак це має відбуватися лише за умови «вироблення чітких підстав та умов такої відповідальності, встановлення специфічних видів покарань для них, а також критеріїв співвідношення з кримінальною відповідальністю фізичних осіб» [7, с. 188–189].

Щодо покарання за шахрайство в сфері туристичних послуг, воно визначається з урахуванням конкретних видів цього кримінального правопорушення та в межах, характерних для покарань за загальні або спеціальні прояви такого посягання. Можуть бути застосовані як основні покарання (від штрафу до позбавлення волі на певний термін), так і додаткові (від позбавлення права займати певні посади до конфіскації майна), а також можуть бути призначені певні кримінально-правові заходи виправлення та безпеки. Призначення покарання здійснюється відповідно до певних принципів [8, с. 147–148]. У кримінальному законодавстві країн романо-германської (континентальної) правової системи шахрайство в сфері туристичних послуг переслідується на основі загальних або спеціальних норм, що регулюють відповідальність за шахрайство. Це кримінальне правопорушення посягає на власність або суміжні суспільні відносини, при цьому предметом злочину є чуже майно, гроші, цінності тощо, а в разі «комп'ютерного шахрайства» – також дані, що підлягають автоматизованій обробці. У деяких випадках шкода від цього виду шахрайства може бути завдана конкретним потерпілим [9, с. 146–147].

Наприклад, відповідно до КК Франції, шахрайство в галузі туристичних послуг підпадає під відповідальність за: звичайне шахрайство, яке є кримінальним правопорушенням, що порушує майнові відносини; а також «комп'ютерний» обман, який класифікується як майновий злочин у сфері обробки даних. Згідно з КК Федеративної Республіки Німеччина, шахрайство в сфері туристичних послуг є одним із видів правопорушень, що включає обман і зловживання довірою. У таких випадках предметом кримінального правопорушення можуть бути майнові вигоди, дані електронних обчислювальних машин, неправдиві відомості про вигоду вкладів, а потерпілими вважаються «велика кількість людей», як зазначено в законодавстві. Шахрайство може мати різні форми: просте, особливо тяжке та комп'ютерне, і може відбуватися під час отримання субсидій, капіталовкладень, кредитування або надання послуг. Кваліфікуючими ознаками шахрайства є: вчинення правопорушення в рамках промислу або в складі банди; завдання значної майнової шкоди; вчинення пра-

випорушення з наміром поставити в небезпеку велику кількість людей або завдати їм майнової шкоди шляхом систематичного шахрайства; вчинення правопорушення з метою доведення іншої особи до злиднів; зловживання службовими повноваженнями; фальсифікація застрахованого нещасного випадку. За шахрайство передбачено покарання у вигляді штрафу або позбавлення волі (максимальний термін – десять років), а також додаткові санкції, такі як позбавлення права займати публічні посади та користуватися відповідними правами. Превентивні заходи включають нагляд за поведінкою засудженого, а заохочувальні – можливість звільнення від кримінальної відповідальності за умови сплати певних внесків, тобто відшкодування завданої майнової шкоди [10, с. 237–238].

Шахрайство в галузі туристичних послуг відповідно до КК Італії є різновидом звичайного шахрайства, яке вважається правопорушенням проти власності. У випадку шахрайства злочинець використовує хитрощі або обманює потерпілого. До специфічних форм цього кримінального правопорушення належать: шахрайство з державними коштами, комп'ютерне шахрайство, страхове шахрайство, обман недієздатних осіб, а також шахрайство в сфері еміграції. Кваліфікація цього правопорушення може залежати від таких обставин, як вчинення шахрайства на шкоду державі або державним установам, а також від використання страху потерпілого перед уявною загрозою або хибного переконання, що він зобов'язаний виконати вимоги органів влади.

У КК Австрії розглянутий нами вид шахрайства є майновим кримінальним правопорушенням, що обов'язково передбачає віктимну поведінку потерпілого та завдання матеріальної шкоди. Якщо шахрайство в сфері туристичних послуг має ознаки «фінансової піраміди», то це вже свідчить про вчинення ігор по ланцюгу та створення фінансових пірамід. Суть шахрайства полягає в тому, що потерпіла особа підштовхується до вчинення певних дій, потурання або бездіяльності через фактичний обман [11, с. 155–156]. Шахрайство може бути простим або тяжким, мати форму промислу чи комп'ютерного злочину, а також поєднуватися із зловживаннями при обробці даних, з метою отримання вигоди через обман тощо. З суб'єктивної точки зору цей злочин характеризується конструкціями «з наміром збагатитися» або «зі свідомим зловживанням», що вказує на умисний характер дій. Відповідальність за шахрайство посилюється, якщо воно вчинене у формі промислу, комп'ютерного злочину або обманного зловживання з обробкою даних, а також у разі заподіяння відповідних майнових збитків. Шахрайство карається від штрафу до десяти років позбавлення волі. [5, с. 183–184].

Шахрайство, яке також класифікується як «майнове» посягання за КК Польщі, поділяється на звичайне та «комп'ютерне». Предметом цього злочину є чуже майно, майнова вигода або комп'ютерна інформація. У випадку звичайного шахрайства злочинець отримує майнову вигоду, не повертаючи незаконно вилучені речі, або змушує іншу особу не вигідно розпорядитися своїм чи чужим майном, вводячи її в оману. Також може використовуватися оману або нездатність особи адекватно сприймати свої дії [12, с. 49]. Що стосується комп'ютерного шахрайства, то винний впливає на автоматизовану обробку даних, збирає або передає інформацію, змінює, видаляє чи вводить нові записи на комп'ютерних носіях. Усі ці злочини вчиняються з метою отримання майнової вигоди. За шахрайство перед-

бачено покарання у вигляді позбавлення волі на термін від шести місяців до восьми років [1, с. 102–103].

Американський експерт у сфері туристичної індустрії Джон Френей попереджає про п'ять поширених видів шахрайства, що можуть виникнути при наданні туристичних послуг: знижки, доступні лише для членів туристичних клубів; пропозиції стати туристичним агентом; невірні ціни; наявність власності з певною формою спільного володіння або прав користування; а також жертвування, які не пов'язані з бізнесом [7, с. 191–192].

На жаль, у жодному з проаналізованих нами джерел не було представлено цілісних положень щодо особливостей кримінально-правової характеристики та запобігання шахрайству в галузі туристичних послуг. Це, ймовірно, зумовлено тим, що в кримінальному законодавстві жодної з іноземних держав наразі не існує окремої (спеціальної) норми, яка б прямо визначала відповідальність за шахрайство в цій сфері.

У загальному контексті запобігання кримінальним правопорушенням у країнах Європейського Союзу реалізується ряд стратегій, спрямованих на боротьбу з шахрайством, пов'язаним із використанням європейських фондів. У цьому зв'язку, поряд із вдосконаленням законодавства та управління контрактами для зменшення ризиків, Європейська Комісія, у тісній співпраці з органами влади держав-членів, проводить низку контрольних заходів та перевірок у приміщеннях підприємств. Це робиться з метою протидії економічній злочинності, що стосується бюджету Співтовариства. Правова основа для цих дій закріплена в Регламенті Ради (Євратом, ЄС) № 2185/96 від 11 листопада 1996 року, який регулює проведення перевірок на місці та інспекцій, що здійснюються Комісією для захисту фінансових інтересів Європейських Співтовариств від шахрайства та інших подібних правопорушень.

Також, в останні роки в європейських країнах стало поширеним створення та використання фіктивних підприємств для приховування прибутків від оподаткування та конвертації коштів. Посадові особи фінансових і банківських установ сприяють зловживанням з фінансовими ресурсами, перенаправляючи грошові потоки на обслуговування угод через фіктивні структури. Вони також беруть активну участь у «відмиванні» «брудних» грошей та пересиланні цінностей за кордон, що, в свою чергу, призводить до створення умов нестабільності в економіці держави.

Висновки. Підсумовуючи, можна сказати, що історичний досвід запобігання шахрайству у сфері туристичних послуг спрямований перш за все на посилення кримінальної відповідальності таких протиправних діянь. Розпочинаючи з кінця минулого століття, були закладені

основи для розвитку туризму та надання туристичних послуг, а також сформульовані, закріплені і вдосконалені норми кримінальної відповідальності за шахрайство як «майновий» злочин. Кримінальна відповідальність за шахрайство в сфері туристичних послуг у ряді іноземних країн виникає відповідно до загальних або спеціальних норм, що регулюють шахрайство. При цьому спостерігаються тенденції до криміналізації таких дій, як «незаконна туристична діяльність» та «умисне невиконання зобов'язань перед туристами». У кримінальному законодавстві ряду іноземних країн предметами такого кримінального правопорушення, окрім майна або прав на майно, можуть бути послуги та угоди (Франція); дані електронних обчислювальних машин (Німеччина); незаконний прибуток (Італія); пільги (Естонія), тощо. Важливо зазначити, що шахрайство є умисним кримінальним правопорушенням та може бути вчинено з використанням переваг, які має потерпілий у ризикованих ситуаціях або важкому стані, а також шляхом обману в межах торгової діяльності осіб, які є продавцями чи менеджерами компанії, або діють від її імені.

У контексті запобігання шахрайству в галузі туристичних послуг за кордоном для України особливий науковий та практичний інтерес становлять такі ключові заходи: організація постійних трансляцій у засобах медіа в рамках програми «Поліція радить»; інформування про зміни в законодавстві та судовій практиці; розробка спеціальних програм для запобігання шахрайству (як у Німеччині); створення асоціацій для осіб, які постраждали від шахрайства; проведення спеціальних курсів з віктимології в навчальних закладах; діяльність асоціацій туристичних агентств, що забезпечують безпечні умови ведення бізнесу в туристичній сфері; психологічна, правова та матеріальна підтримка жертв шахрайства; виплата грошових винагород інформаторам; вирішення соціальних проблем населення; удосконалення системи правосуддя та пенітенціарної системи; обов'язкова державна реєстрація та ліцензування діяльності у сфері туристичних послуг; створення відділів захисту прав споживачів при прокуратурах; моніторинг нових видів шахрайства з глобальним характером (США); усунення вразливості жертв через підвищення їх обізнаності про можливі форми та методи шахрайства (Японія); нормативне визначення критеріїв оцінки ризику в туристичній діяльності (Республіка Казахстан); регулювання питань запобігання шахрайству у спеціальних нормативно-правових актах; класифікація всіх туристичних агентств; встановлення термінів їх державної реєстрації та ліцензування; вимога до значних сум статутного капіталу туристичних агентств; заборона на участь у туристичній індустрії для осіб із судимістю за шахрайство (Китай).

Список використаних джерел

1. Андрушко А. В. Злочинність у сфері туристичного бізнесу: кримінологічна характеристика та запобігання: монографія. Ужгород: ТОВ «ІВА», 2016. 220 с.
2. Про туризм : Закон від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Маркіна І. А., Маховка В. М. Загрози і безпеки в діяльності підприємств туристичної сфери. *Проблеми економіки*. 2015. № 3. С. 135–142.
4. Нестерова І. А. Злочинність у сфері туристичного бізнесу: кримінально-правова характеристика та запобігання : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Ужгород, 2016. 240 с.
5. Клименко О. А. Шахрайство у сфері надання туристичних послуг: кримінально-правова характеристика та запобігання: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2017. 273 с.
6. Клименко О. А. Кримінально-правова протидія та запобігання шахрайству у сфері надання туристичних послуг у зарубіжних країнах. *Право. ua*. 2016 (№ 2). С. 101–107.

7. Калюга Т. О. Розслідування шахрайства у сфері надання туристичних послуг: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2019. 258 с.
8. Шуляк Ю. Л. Кримінальна відповідальність за шахрайство: порівняльно-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2011. 275 с.
9. Шепелюк С. І. Туристичний продукт та туристична послуга: критерії розмежування понять. *Економіка. Управління. Інновації*. 2011. № 1 (5). С. 145–158.
10. Бондаренко Л. А. Конкурентний розвиток туристичних територій в умовах євроінтеграції: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05. Дніпро, 2024. 407 с.
11. Томаневич Л. М., Рібун М. В. Протидія шахрайству у сфері туризму. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 154–161.
12. Скулиш Є. Ю. Кримінологічна безпека в системі національної безпеки України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2010. № 2. С. 47–51.

References

1. Andrushko, A. V. (2016). *Zlochynnist u sferi turystychnoho biznesu: kryminolohichna kharakterystyka ta zapobihannia [Crime in the field of tourism business: criminological characteristics and prevention]*: monohrafiia. Uzhhorod: TOV «IVA» [in Ukrainian].
2. Pro turyzm [About tourism] : Zakon vid 15 veres. 1995 r. № 324/95-VR. (1995). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
3. Markina, I. A., & Makhovka, V. M. (2015). Zahrozy i bezpeky v diialnosti pidpriemstv turystychnoi sfery [Threats and security in the activities of tourism enterprises]. *Problemy ekonomiky*, 3, 135–142 [in Ukrainian].
4. Nesterova, I. A. (2016). *Zlochynnist u sferi turystychnoho biznesu: kryminalno-pravova kharakterystyka ta zapobihannia [Crime in the field of tourism business: criminal-legal characteristics and prevention]*. *Candidate's thesis*. Uhorod. 240 s. [in Ukrainian].
5. Klymenko, O. A. (2017). *Shakhraistvo u sferi nadannia turystychnykh posluh: kryminalno-pravova kharakterystyka ta zapobihannia [Fraud in the field of providing tourist services: criminal and legal characteristics and prevention]*. *Candidate's thesis*. Kyiv. 273 s. [in Ukrainian].
6. Klymenko, O. A. (2016). Kryminalno-pravova protydiia ta zapobihannia shakhraistvu u sferi nadannia turystychnykh posluh u zarubizhnykh krainakh [Criminal law counteraction and prevention of fraud in the field of providing tourist services in foreign countries]. *Pravo. Ua*, 2, 101–107 [in Ukrainian].
7. Kaliuha, T. O. (2019). *Rozsliduvannia shakhraistva u sferi nadannia turystychnykh posluh [Investigation of fraud in the field of providing tourist services]*. *Candidate's thesis*. Kyiv. 258 s. [in Ukrainian].
8. Shuliak, Yu. L. (2011). *Kryminalna vidpovidalnist za shakhraistvo: porivnialno-pravove doslidzhennia [Criminal liability for fraud: a comparative legal study]*. *Candidate's thesis*. Kyiv. 275 s. [in Ukrainian].
9. Shepeliuk, S. I. (2011). *Turystychnyi produkt ta turystychna posluha: kryterii rozmezhuвання poniat [Tourist product and tourist service: criteria for distinguishing concepts]*. *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii*, 1 (5), 145–158 [in Ukrainian].
10. Bondarenko, L. A. (2024). *Konkurentnyi rozvytok turystychnykh terytorii v umovakh yevrointehratsii [Competitive development of tourist areas in the conditions of European integration]*. *Doctor's thesis*. Dnipro. 407 s. [in Ukrainian].
11. Tomanevych, L. M., & Ribun, M. V. (2013). *Protydiia shakhraistvu u sferi turyzmu [Combating fraud in the field of tourism]*. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnurishnykh sprav*, 2, 154–161 [in Ukrainian].
12. Skulysh, Ye. Yu. (2010). *Kryminolohichna bezpeka v systemi natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Criminological security in the national security system of Ukraine]*. *Visnyk Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*, 2, 47–51 [in Ukrainian].

Kuzmenko Anastasiia,

Postgraduate Student

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-1534-0603>

FOREIGN EXPERIENCE IN FRAUD PREVENTION IN THE TOURISM SECTOR

The article analyzes foreign experience in fraud prevention in the tourism sector. Tourism as one of the key areas of development of national culture and economy has become the focus of attention in creating favorable conditions for tourism activities. In addition, with the choice of the course for democratic development and European integration, Ukraine, taking into account various internal and external political factors, has actively begun to develop tourism activities both in the near and far abroad.

Unfortunately, the tourism industry has also suffered from crime, which has entailed significant financial losses for victims, decreased consumer confidence in the domestic tourism sector and negatively affected Ukraine's reputation in the international tourism market. Studying international experience in preventing criminal offenses in the tourism industry allows: to analyze the state and specifics of theoretical and regulatory developments in this area; highlight their positive aspects; develop recommendations for preventing offenses through criminal law and criminology.

It has been established that one of the main measures to prevent fraud in the field of tourist services abroad is to tighten criminal liability, as well as criminalize such actions as "illegal tourist activities" and "intentional failure to fulfill obligations to tourists." In the criminal codes of foreign countries, in addition to property or rights to property, the objects of fraud may be services and agreements (France); data from electronic computers (Germany); illegal profits (Italy);

benefits (Estonia). It is noted that fraud is an intentional criminal offense and can be committed using advantages that have suffered in risky situations or a serious condition, as well as by deception in the context of commercial activities of persons who are sellers or managers of the company, or acting on its behalf (England)). It is noted that in the context of preventing fraud in the field of tourist services abroad, the following key activities are of particular scientific and practical interest for Ukraine: organizing constant broadcasts in the media; informing about changes in legislation and judicial practice; development of special programs to prevent fraud; creation of associations for persons who have suffered from fraud; holding special courses on victimology in educational institutions; activities of associations of travel agencies that ensure safe conditions for doing business in the tourism sector; improvement of the justice system and the penitentiary system; mandatory state registration and licensing of activities in the field of tourism services; creation of consumer protection departments in prosecutor's offices, etc.

Key words: *tourism, tourism sector, criminal offense, fraud, prevention, foreign experience.*